

Riktlinjer för ~~handläggning~~ av ärenden som rör våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Antagen av kultur- och folkhälsonämnden, 2023-11-23, § Xx,
reviderad

Innehåll

1. Riktlinjernas syfte och tillämpning	3
2.1 Målgrupp	3
2. Lagstiftning och styrdokument	3
3. Uppföljning	4
4. Tidiga insatser, att upptäcka våld i nära relationer	4
5. Insatser utan individuell behovsprövning	4
6. Utredning och handläggning	5
6.1. Allmänna principer	5
6.2. Aktualisering av ärende	5
6.2.1. Förhandsbedömning	5
6.3. Utredning	5
6.3.1. Bedömningsmetoder vid utredning av våldsutsatta	6
6.4. Beslut	6
6.4.1. Uppdrag	6
6.4.2. Genomförandeplan	6
6.4.3. Vårdplan	6
6.4.4. Uppföljning av insats	6
6.5. Skyddade personuppgifter	7
6.6. Polisanmälan och utlämnade av information till polisen	7
7. Insatser	7
7.1. Insatser till den som utsatts för våld	7
7.1.1. Skyddat boende	7
7.1.2. Möjlighet till stadigvarande boende	8
7.1.3. Samtalsstöd	8
7.1.4. Praktiskt stöd - stödkonsulent	8
7.2. Insatser till våldsutövare	8
7.2.1. Samtalsstöd	8
7.2.2. Möjlighet till annat boende för våldsutövaren	9
8. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mot närstående vuxna	9
8.1. Skolgång vid vistelse i skyddat boende	9
9. Ansvarsfördelning	9
9.1. Flytt till annan kommun	9
10. Samverkan	9
10.1. Intern samverkan	9
10.2. Extern samverkan	10
10.3. Samordnad den individuell plan (SIP)	10

1. Riktlinjernas syfte och tillämpning Inledning

Riktlinjer för handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck är ett politiskt antaget styrdokument inom socialtjänst.

Arbetet mot våld styrs också av kommunens handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2022–2026. Handlingsplanen gäller för alla nämnder och är på en mer övergripande nivå, medan riktlinjerna fokuserar på handläggningen inom socialtjänsten. I riktlinjerna används begreppen våld och förtryck och det inbegriper våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Där något är specifikt för den ena eller den andra våldstypen kommer det att skrivas ut.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i kommunen när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida i ärenden som rör olika former av våld och förtryck.

Den nya socialtjänstlagen (SoL) innebär en modernisering av socialtjänstens uppdrag med ökat fokus på förebyggande arbete, delaktighet och kunskapsbaserad praktik. Socialtjänsten ska arbeta långsiktigt och systematiskt med uppföljning, kvalitet och lärande i verksamheten.

Socialtjänstens arbete mot våld och förtryck ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmande, delaktighet och rätt till trygghet. Insatser ska utformas utifrån individens behov och förutsättningar och syfta till att stärka den enskildes egna resurser att leva ett liv fritt från våld och förtryck.

Kommunens riktlinjer utgör komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd med flera styrdokument.

2.1 Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är vuxna, från 18 år och uppåt som utsatts eller utsätter någon för våld i nära relation, eller hedersrelaterat våld och förtryck.

2. Lagstiftning och styrdokument

Handläggningen regleras i huvudsak av förvaltningslagen (FL), kommunallagen (KL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL), samt socialtjänstlagen (SoL). Ytterligare vägledning kan fås i förarbeten till lagstiftningen och från prejudicerande domar. Ny lagstiftning och rättspraxis ska alltid beaktas även om det inte förts in i riktlinjerna. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

Kommunens arbete med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck regleras i socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), kommunallagen (KL) och offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är styrande och vägledande för arbetet. Kommunens riktlinjer utgör komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd med flera styrdokument.

Den nya socialtjänstlagen tydliggör socialtjänstens ansvar för att arbeta förebyggande och kunskapsbaserat (10 kap.), möjliggör insatser utan individuell behovsprövning (11 kap. 5 §) samt preciserar krav på dokumentation och uppföljning (14 kap. 3–5 §§).

3. Uppföljning

Med den nya socialtjänstlagen skärps kraven på en socialtjänst som arbetar kunskapsstyrkt, förebyggande och med tydlig kvalitet. Alla insatser, både öppna och individuellt behovsprövade, ska följas upp på ett strukturerat sätt. Uppföljning ska ske på både individnivå – för att säkerställa att den enskilde får rätt stöd – och på verksamhetsnivå, för att möjliggöra lärande, utveckling och kvalitetssäkring i verksamheten.

Det ska finnas ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar, där barn berörs, rörande vuxna som utsätts för våld alternativt vuxna som utövar våld. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad. (flyttat stycke)

4. Tidiga insatser, att upptäcka våld i nära relationer

Det finns stora vinster med att upptäcka och erbjuda stöd **insatser** till personer som utsätts för våld och förtryck i ett så tidigt skede som möjligt. Därför är det viktigt att vara uppmärksam på eventuellt våld och förtryck hos personer som söker hjälp **insatser** hos socialtjänsten av andra skäl.

Medarbetare inom socialtjänsten behöver ha kunskaper för att se tecken på våld och förtryck. Särskilt viktigt är att upptäcka barn som lever med våld. En del personer lever i en relation eller i en familjekontext där de upplever sig allt mer kontrollerade och på olika sätt begränsade av sin partner eller släktingar. Den enskilde kan uppleva att det finns en risk att partnerns eller släktingarnas agerande övergår till våld, men att något hot om våld inte har framförts. För socialtjänsten är det en angelägen uppgift att tidigt upptäcka dessa personer och att erbjuda dem stöd och hjälp **insatser** för att förhindra att de blir utsatta för våld. Det ska finnas rutiner för hur och när frågor om våld ska ställas till dem som socialtjänsten möter, och för vad som ska göras om någon berättar om utsatthet eller utövande.

5. Insatser utan individuell behovsprövning

Socialnämnden får erbjuda insatser utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL. Dessa insatser benämns även **öppna insatser** och syftar till att erbjuda tidigt, frivilligt stöd utan biståndsbeslut. Nämnden beslutar vilka insatser som erbjuds och om de är öppna för alla eller villkorade.

Barn som fyllt 15 år kan ta del av insatser utan vårdnadshavares samtycke.

Huvudregel är att öppna insatser ska dokumenteras enligt 14 kap. 3 § SoL. Undantag gäller för rådgivning (14 kap. 4 §) och när nämnden beslutar om undantag p.g.a. särskilda skäl (14 kap. 5 §), t.ex. anonymitetsbehov eller öppna mötesplatser. Vid undantag förs aggregerad verksamhetsuppföljning (omfattning, deltagare, ålder/kön, avidentifierad nuläge/utfall).

Exempel på öppna insatser som kan erbjudas inom området är rådgivning, stödsamtal och stödgrupp. En fullständig beskrivning av dessa insatser, inklusive målgrupp och dokumentationsregler, finns i nämndens *Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning*.

Öppna insatser kompletterar och ersätter inte rätten att ansöka om individuellt behovsprövade insatser.

6. Utredning och handläggning

6.1. Allmänna principer

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. Det är viktigt att stödet insatser inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes egna resurser. Verksamheten ska präglas av ett professionellt bemötande. I arbetet är det viktigt att betona att det är våldsutövaren/utövarna är ansvarig för våldet.

Intern och extern samverkan är av största vikt i dessa ärenden. Det innebär att handläggare från olika enheter ska bedöma en våldutsatt persons ärende utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden.

När ett behov är större än vad som ryms inom ramen för insats utan individuell behovsprövning ska ansvarig utförare hänvisa individen till möjligheten att ansöka om individuellt behovsprövade insatser enligt socialtjänstlagen.

Det ska finnas ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar, där barn berörs, rörande vuxna som utsätts för våld alternativt vuxna som utövar våld. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad.

6.2. Aktualisering av ärende

Ett ärende inom våld och förtryck kan komma till socialtjänstens kännedom genom ansökan, anmälan eller på annat sätt. Ansökan kan vara skriftlig eller muntlig.

Våldsutövaren ska kontaktas och erbjudas stöd insatser för att förändra beteendet. Undantag är när man inte kan kontakta individen av sekretesskäl på grund av att det inte finns samtycke från den våldsutsatta eller om det innebär en uppenbar utökad risk.

6.2.1. Förhandsbedömning

Förhandsbedömningen syftar till att klargöra om den enskilde vill ansöka om stöd insatser eller inte och ta ställning till om en utredning ska inledas. När en våldutsatt person söker sig till socialtjänsten måste handläggaren göra en hot- och riskbedömning för att kunna ta ställning till om det finns ett omedelbart behov av skydd. Den enskilde ska informeras om möjligheten att ta del av öppna insatser.

Om en vuxen person som är utsatt för (alternativt utövar våld) inte vill ha kontakt med socialtjänsten ska personen motiveras till att vid behov återkomma för att söka ta del av insatser stöd.

6.3. Utredning

Utredning ska inledas utan dröjsmål av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till socialtjänstens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av socialtjänsten. Utredning får inte inledas mot den berörda personens vilja när det gäller en vuxen.

Syftet med utredningen är att kartlägga den enskildes situation och behov av stöd från socialtjänsten. En bedömning ska göras av risken för att den vuxna kommer utsättas för ytterligare våld. Vid behov ska en ny bedömning göras. En utredning ska bestå av kartläggning, bedömning av behov och förslag till individuellt anpassade insatser. Personens berättelse om händelseförloppet och eventuella skador ska dokumenteras. En utredning ska leda fram till ett, eller flera, beslut.

Vid utredning av ansökan från en person som utövat våld mot närstående ska även behov hos den våldsutsatta och dennes närstående, särskilt barn i förekommande fall, beaktas.

Utredning ska ske skyndsamt.

6.3.1. Bedömningsmetoder vid utredning av våldsutsatta

Standardiserade bedömningsmetoder ska användas i socialtjänstens arbete med personer utsatta för våld och förtryck. Patriark används för utredning och kartläggning av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. FREDAs beskrivning är en hjälp att kartlägga det våld som förekommit eller förekommer, FREDAs farlighetsbedömning är en bedömningsmetod för att bedöma risken för eskalerat och dödligt våld.

Socialnämnden bör med samtycke från den våldsutsatta ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld. Nämnden bör även delge polisen sin riskbedömning, om det inte finns hinder enligt bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

6.4. Beslut

När en utredning avslutas ska ett beslut fattas och dokumenteras. Beslutet ska vara tydligt formulerat och begripligt för den sökande. Den enskilde ska underrättas om beslutet och vid avslag ska beslut och tydlig hänvisning som hur beslutet kan överklagas kommuniceras.

6.4.1. Uppdrag

Insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Ett uppdrag ska lämnas till utföraren. Syftet med uppdraget, som ska vara tydligt formulerat, är att det ska framgå vad utföraren ska göra och varför.

6.4.2. Genomförandeplan

Utföraren ska tillsammans med den enskilde upprätta en genomförandeplan som mer i detalj beskriver hur insatsen ska genomföras. Syftet med genomförandeplanen är att skapa en tydlig struktur för genomförandet och uppföljningen av en beslutad insats.

6.4.3. Vårdplan

När socialtjänsten fattar beslut om institutionsplacering eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som nämnden avser anordna, en så kallad vårdplan.

6.4.4. Uppföljning av insats

Insatser som beslutas av nämnden ska följas upp och vid behov revideras. Syftet med uppföljningen är att se att den enskilde får det bistånd den har beviljats, att insatsen utförs enligt uppdrag och med god kvalitet. Även om insatsen utförs av en extern utförare har nämnden fortfarande det yttersta ansvaret för att kvaliteten är god. Uppföljningen ska innehålla kontakt med både den enskilde och utföraren.

6.5. Skyddade personuppgifter

Socialtjänsten ska ha kunskap om de olika formerna av skyddade personuppgifter som finns och hur en ansökan går till.

Personakten ska innehålla uppdaterade uppgifter om huruvida den enskilde har skyddade personuppgifter. Socialtjänsten ska informera berörda andra aktörer om att den enskilde har skyddade personuppgifter.

6.6. Polisanmälan och utlämnade av information till polisen

När den enskilde är vuxen avgör den själv om den vill polisanmäla våldet. Eftersom det ofta handlar om brott som faller under allmänt åtal kan andra personer också lämna uppgifter till polis eller åklagare.

Socialtjänstens möjlighet att polisanmäla eller i övrigt lämna information till polis eller åklagare hindras som utgångspunkt av socialtjänstsekretessen. Vid vissa angivna förutsättningar kan dock socialtjänsten lämna information utan hinder av sekretess. Det gäller bland annat för uppgifter som angår misstanke om ~~vissa särskilt allvarliga~~ brott. Möjligheten till detta måste prövas i varje enskilt fall.

7. Insatser

I första hand skall alltid prövas om insats kan ges inom kommunens egna verksamhet.

7.1. Insatser till den som utsatts för våld

Socialtjänsten ska erbjuda insatser på lång och kort sikt till vuxna som är utsatta för våld och förtryck i nära relation partnervåld eller hedersrelaterat våld.

Syftet med insatserna är att våldet ska upphöra och att de ska bidra till att stärka den våldsutsatta.

Information ska ges om insatser, processen samt övrigt stöd som finns. Informationen behöver göras tillgänglig utifrån individens förutsättningar.

7.1.1. Skyddat boende

Skyddat boende är en boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser.

Socialtjänsten ska vid behov ska erbjuda våldsutsatta ett tillfälligt boende som motsvarar den enskildes behov av skydd, med utgångspunkt i utredning och riskbedömning.

När det blir aktuellt att en våldsutsatt vuxen behöver skyddat boende och barnet följer med, ska socialtjänsten pröva barnets behov av skydd. Barn betraktas inte längre som medföljande på vårdnadshavarens initiativ, utan socialtjänsten ska fatta ett beslut om placering av barnet.

Vid placering ska socialtjänsten säkerställa att det skyddade boendet är lämpligt för barnet och kan tillgodose barnets behov av skydd, trygghet och utveckling, oavsett barnets ålder, kön

eller särskilda behov. Boendet ska ha personal med kompetens om barns behov, våld i nära relationer och barns reaktioner på våld.

IFO barn och unga ska omgående involveras när ett barn aktualiseras för vistelse i skyddat boende, för att inleda barnutredning och fatta nödvändigt placeringsbeslut.

Om barnet har två vårdnadshavare ska den andra vårdnadshavaren som huvudregel underrättas om att utredning inletts samt skälen för detta. Underrättelsen får skjutas upp om det finns särskilda skäl, exempelvis om informationen bedöms medföra risk för barnet eller den våldsutsatta föräldern.

Vuxenhandläggare och barnhandläggare ska ha ett tätt och strukturerat samarbete genom hela processen för att säkerställa att både den vuxnas och barnets behov av skydd och stöd tillgodoses under vistelsen i skyddat boende.

7.1.2. Möjlighet till stadigvarande boende

Våldsutsatta vuxna kan på grund av hotbild och/eller psykosocial situation behöva flytta från sin hemkommun. Om den våldsutsatta inte har möjlighet att få ett eget hyreskontrakt behöver socialtjänsten vara behjälpliga i att hitta ett stadigvarande boende.

Hylte kommun är del av en överenskommelse i Halland som innebär att kommuner som samverkar har överenskommit att ta emot en annan kommuns våldsutsatta klienter.

Överenskommelsen avser ärenden där ansvarig handläggare gjort riskbedömning att den våldsutsatta kan flytta till närliggande kommun.

7.1.3. ~~Samtalsstöd~~

~~En våldsutsatt person behöver ofta råd och stöd inom flera olika områden. Det kan exempelvis handla om krissamtal, stöd i en uppbrotsprocess, stöd i föräldrarollen, stöd i att få kontroll över sin ekonomiska situation eller stöd för att kunna bryta med sitt nätverk om det handlar om hedersrelaterat våld. Vissa personer har behov av traumabehandling eller annan behandling som ges av hälso- och sjukvården och då är samverkan med psykiatri viktig.~~
(flyttat stycke)

7.1.4. Praktiskt stöd - stödkonsulent

Även samhällsinformation och praktiskt stöd ska kunna fås av socialtjänsten. Det kan handla om information om rättigheter och skyldigheter i den aktuella situationen och att få intyg till och hjälp med ansökan om skyddade personuppgifter eller förtur till bostad m.m.

7.2. Insatser till våldsutövare

Nämnden ska verka för att våldsutövare i nära relation ändrar sitt beteende. Hur detta arbete ska se ut ska avgöras i det individuella fallet, men det är alltid viktigt att beakta tryggheten för den våldsutsatta och dennes närstående.

7.2.1. ~~Samtalsstöd~~

~~Den insats som framförallt finns för våldsutövare är behandling i form av samtal, individuellt eller i grupp. Syftet med samtalen är att våldsutövaren ska sluta utöva våld. I samtalen bör våldet synliggöras, liksom att det blir tydligt var ansvaret för våldet ligger och konsekvenserna av våldet.~~

~~Gruppcentrum Halland är ett samverkansprojekt som erbjuder gruppbehandling för män som utövar våld i nära relationer.~~

7.2.2. Möjlighet till annat boende för våldsutövaren

I kontakten med en person som utövar våld mot sin partner kan frågan om ett alternativt boende för våldsutövaren behöva tas upp. Detta kan vara ett alternativ om den våldsutsatta vill bo kvar i den gemensamma bostaden och den lösningen inte bedöms innebära någon risk för ytterligare våld.

8. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mot närstående vuxna

Barn som upplever våld i hemmet är att betrakta som brottsoffer och det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i nära relation, så kallat barnfridsbrott. Om det framkommer att det finns barn som kan ha upplevt våld och eller andra övergrepp ska en orosanmälan alltid göras till den enhet som handlägger ärenden rörande barn och unga.

Om den våldsutövande personen är förälder är det viktigt att i samtal belysa att våldshandlingarna också drabbar barnen.

8.1. Skolgång vid vistelse i skyddat boende

Barn som följer med en förälder till skyddat boende har rätt till fortsatt skolgång. Det är vårdnadshavarens ansvar att se till att barnet går i skolan, men socialtjänsten och det skyddade boendet ska stötta vårdnadshavaren.

9. Ansvarsfördelning

9.1. Flytt till annan kommun

I ärenden med mycket stark hotbild kan den enskilde behöva flytta permanent till en annan kommun. Om det krävs insatser utifrån våldet från den andra kommunen för att personen ska kunna flytta dit, kan den enskilde själv ansöka om detta. Bosättningskommunen kan också begära en överflyttning av ett ärende till en annan kommun.

10. Samverkan

Socialtjänsten ska utforma och genomföra insatser tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar. I all samverkan ska gällande sekretessregler beaktas.

10.1. Intern samverkan

Det ska finnas tydliga, skriftliga rutiner för hur samverkan inom nämnden ska ske för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare.

10.2. Extern samverkan

Nämnden ska samverka med externa aktörer för att skapa förutsättningar för att samordna insatser från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra. Samordningen ska göras med beaktande av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som har upplevt våld. Kommunen har det yttersta ansvaret, men andra aktörer måste ta sitt ansvar och agera utifrån sin unika kunskap och sitt särskilda uppdrag.

10.3. Samordnad den individuell plan (SIP)

Om den enskilde behöver insatser från både kommun och region bör en samordnad individuell plan (SIP) upprättas med samtycke och delaktighet från den enskilde. I planen ska framgå vilket stöd som ska ges och vem som ansvarar för detta.